

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ »
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання вченої ради
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

від 14 червня 2024 р. № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти і науки
Рівненської обласної державної
адміністрації

від 20 червня 2024 р. № 154

Навчальна програма з позашкільної освіти
з творчим вираженням арт-терапії
соціально-реабілітаційного напрямку
«Дивосвіт»

1 рік навчання

м. Рівне-2024

Укладач: Лілія ШЕХТЕР, завідувач відділу комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради

Рецензенти:

Владислав ПАПУША, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти, кандидат психологічних наук Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Валентина БОБРОВСЬКА, методист комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Стрес, спричинений війною та її наслідками, якого нині визнають українські діти, має дуже негативний вплив на їх розвиток і психічне здоров'я. Арт-терапія може бути допомогою, адже через творчість можна виразити травматичний досвід, а отже переосмислити його та зняти емоційну напругу та безболісно висловити свої емоції і почуття.

Програма гуртка «Дивосвіт» створена на основі експериментальної програми з творчим вираженням арт-терапії (автор ЯЦІШИН Тетяна Іллівна). Програма є адаптованою, в основу якої покладено основні підходи до організації педагогічної діяльності та створена на основі навчальної програми з позашкільної освіти соціально-реабілітаційного напрямку «Майстерня духовності» (затверджено наказом управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації від 10.06.2019 № 290)

Основною метою програми «Дивосвіт» є профілактика емоційно-стресових станів, розкриття інтелектуально-творчого потенціалу учнів та розвиток комунікативної культури, створення умов для особистісного зростання вихованців, розвитку їх творчого потенціалу, виховання духовно збагаченої компетентної особистості.

Основні завдання полягають у формуванні в учнів таких компетентностей:

- *пізнавальної*: надання учням та їх батькам знань про характер і силу впливу мистецтва на людину та живу природу;
- *практичної*: формування вміння і навичок роботи з різними природними та штучними матеріалами; почуття прекрасного; свідомого та відповідального ставлення до праці; почуття особистої причетності до збереження природних багатств, відповідальності за них; здатність особистості гармонійно та екологічно співіснувати з навколишнім світом;

- *творчої*: розвиток естетичних потреб і почуттів вихованців, формування гармонійно розвиненої особистості; виховання духовної культури вихованців та створення умов формування нею власного кругозору

- *соціальної*: розвиток «емоційного інтелекту», креативу та життєстверджуючого погляду на життя, розширення і поглиблення уявлень дітей та молоді про фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я людини.

Програма адаптована до сучасних вимог, побудована за принципом індукції (від простого до складного) і розрахована на 1 рік навчання:

1 рік навчання – початковий рівень –180 год. на рік, 5 год. на тиждень

Програмою передбачається навчання дітей та молоді віком 6–12 років.

Заняття з дітьми проводяться без спеціального відбору.

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Розділ 1. Знайомство. Вступ. Організаційні питання.	1	1	2
Розділ 2. Лялькотерапія, казкотерапія	3	6	9
2.1 Створення (виготовлення) ляльки	1	2	3
2.2 «Оживлення» та знайомство з лялькою.	1	2	3
2.3 Використання ляльки у казкотерапевтичних постановках	1	2	3
Розділ 3. Використання малюнкових технологій	8	15	23
3.1 Малювання пальцями	1	2	3
3.2 Малювання долонями	1	2	3
3.3 Колективне малювання	1	1	2
3.4 Кляксографія	1	2	3

3.5 Малювання сіллю, крупами, піском	1	2	3
3.6 Відбитки листя	1	2	3
3.7 Діагностико-корекційний метод «Мандала»	1	2	3
3.8 Малювання і створення історії	1	2	3
Розділ 4. Колаж	2	19	21
4.1 Колаж з природних матеріалів	1	14	15
4.2 Сюжетні колажі	1	5	6
Розділ 5. Нетрадиційні форми роботи з папером	4	25	29
5.1 Пальчиковий театр	1	5	6
5.2 Візерунок із серветок (витинанки)	1	7	8
5.3 Серпантинкові казки (квілінг)	1	7	8
5.4. Оригамі	1	6	7
Розділ 6. Робота з тістом, тісто пластика (пластилін)	4	20	24
7.1 Тістопластика	1	5	6
7.2 Солоне тісто	2	13	15
7.3 Виготовлення предметних та сюжетних композицій	1	2	3
Розділ 7. Сувенірна майстерня.	4	20	24
7.1 Писанка, як сувенір для Великодня	1	5	6
7.2 Оберіги з природнього матеріалу	1	5	6
7.3 Сувенірна флористика.	1	5	6
7.4 Лялька-мотанка, як сувенір-оберіг	1	5	6
Розділ 8. Хоббі – терапія	3	27	30
8.1 Бісероплетіння	1	11	12
8.2 Декор і декупаж	2	16	18
Розділ 19. З бабусиної скрині. Друге життя речей.	1	14	15

Підсумкове заняття.	3		3
Всього:	33	147	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 години)

Теоретична частина. Цілі, мета та завдання творчого об'єднання. Знайомство учасників, згуртування групи, налаштування на спільну роботу, розвиток креативності та уяви. Занурення у казку. Ознайомлення з основними термінами: екологія, дизайн, творчість, виріб, візерунок, декор. Правила поведінки в закладі, правила техніки безпеки, організаційні питання. Екскурсія в краєзнавчий музей.

Практична частина. Гра «Будьмо знайомі». Розмальовки-антистрес «Захоплюючий світ природи»

Розділ 2. Лялькотерапія, казкотерапія (9 годин)

2.1 Створення (виготовлення) ляльки (3 години)

Теоретична частина. Розмова про вміння прислухатися до себе та оточуючих.

Практична частина. Арт-терапевтична вправа «Лялька, я тебе знаю!»

2.2 «Оживлення» та знайомство з лялькою (3 години)

Теоретична частина. Розмова з вихованцями про особисте «Я» та відчуття себе в колективі.

Практична частина. Знайомство з лялькою. Презентація. Вигадування розповіді від імені ляльки.

2.3 Використання ляльки у казкотерапевтичних постановках

(3 години)

Теоретична частина. Програвання за допомогою ляльки казкотерапевтичних постановок.

Практична частина. Виготовлення змінного набору виразів обличчя ляльки, що відповідають різним емоційним станам. Участь у казковому театрі «Жив-був Я», «Творимо казку».

Розділ 3. Використання малюнкових технологій (23 годин)

3.1 Малювання пальцями (3 години)

Теоретична частина. Розповідь про незвичайні способи малювання, вираження настрою через колірну гаму, про вміння знаходити в каракулях образи. Розмова про якості та вміння людини, можливість уявити ці якості у вигляді кольору та образів.

Практична частина. Малюнок після прослуханого музичного твору, розповідь про зображення. Вправи «Каракулі» та «Квітка».

3.2 Малювання долонями (3 години)

Теоретична частина. Сприйняття оточуючих нами людей. Розмова про те, що через тактильне відчуття можна впізнати людину.

Практична частина. Малюнок гуашшю на долонях з наступним відбитком на папері. Вправа «Наші долоні», «Намалюй свою фортецю».

3.3 Колективне малювання (2 години)

Теоретична частина. Розмова про те, що поєднує учнів, про вміння спільно працювати та домовлятися для досягнення єдиного результату.

Практична частина. Спільне малювання на тему з обговоренням і малювання на вільну тему мовчки. Вправа «Продовж малюнок»

3.4 Кляксографія (3 години)

Теоретична частина. Розмова про унікальність внутрішнього світу людини.

Практична частина. Вправа « Знайди тварину»

3.5 Малювання сіллю, крупами, піском (3 години)

Теоретична частина. Урок-бесіда: «Спостерігання за явищами природи та навколишнім світом». Знайомство з нетрадиційними рельєфними малюнками. Матеріали для роботи.

Практична частина. Виконання рельєфних малюнків за темами: «Природні явища», «Рельєфи дивовижних рослин».

3.6 Відбитки листя (3 години)

Теоретична частина. Обговорення процесу створення незвичного, оригінального авторського зображення.

Практична частина. Арт-терапевтичні малюнки на осінню тематику за допомогою відбитків листя. Виконання малюнка « Чарівні барви осені»

3.7 Діагностико-корекційний метод « Мандала» (3 години)

Теоретична частина. Розмова про коло (коло - символічна фігура, гармонійна і цілісна).

Практична частина. Малюнок у колі «Мандала» різними образотворчими засобами. Вправа «9 маленьких мандал» Обговорення емоцій після виконаної роботи

3.8. Малювання і створення історії (3 години)

Теоретична частина. Розмова про фантазію, вміння бачити незвичайне у звичайному, нестандартні способи малювання, вираження настрою через колірну гаму. Креативність в виконанні завдання.

Практична частина. Арт-терапевтична вправа «Подорож на хмарі», «Чарівні дзеркала», «Протилежності», «Фруктовий/овочевий салат». Обговорення.

Розділ 4. Колаж (21 година)

4.1 Колаж з природних матеріалів (15 годин)

Теоретична частина. Використання насіння, шишок, цитрусових плодів та інших рослин у колажах та композиціях. Підготовка рослинного матеріалу для аплікації.

Практична частина. Виконання портрету в техніці колаж за допомогою сухого листя та іншого природнього матеріалу. Аплікація з використанням природнього матеріалу (ячна шкарлупа, мушля, крупа, солома, талаш тощо).

4.2 Сюжетні колажі (6 годин)

Теоретична частина. «Який Я?» Розмова про унікальність людини. «Моя мрія». Розмова про мрії та їх досягнення.

Практична частина. Вправа «Який Я?» Створення колажу на тему «Грані мого Я», обговорення. Вправа «Моя мрія». Створення колажу на тему «Моя мрія», обговорення .

Розділ 5. Нетрадиційні форми роботи з папером (36 годин)

5.1 Пальчиковий театр (6 годин)

Теоретична частина. Ознайомлення учнів з театром ляльок, формування емоційної сфери дитини (поняття “добро”, “погано”, “весело”, “сумно). Ознайомлення з елементами виразних рухів, мімікою, жестами.

Практична частина. Виготовлення героїв до народної казки з паперу за шаблоном або власною уявою. Постановка казкового сюжету за мотивами української народної казки.

5.2 Візерунок із серветок (витинанки) (8 годин)

Теоретична частина. Легенди про появу витинанок в Україні. Обговорення вправи «Дерево життя». Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте слово «дерево»? Розповідь про глибинний зміст цього символу і його зв'язок із символікою України.

Практична частина. Виконання витинанки «Дерево життя».

5.3 Серпантинні казки (квілінг) (8 годин)

Теоретична частина. Техніка створення візерунків з паперових смужок. Обговорення кольорової гами сезонів року. Який настрій у вас викликає кожна пора року?

Практична частина. Виконання картини в техніці квілінг за темами: барви осені, новорічна ялинка, кумедний восьмикутник, лісові звірята, мій акваріум.

5.4. Оригамі (7 годин)

Теоретична частина. Стабілізація психоемоційного стану та зниження тривожності дитини в процесі складання оригамі. Обговорення рис характеру пташок Angry Birds

Практична частина. Виготовлення закладок до книги «пташки Angry Birds» в техніці оригамі за шаблоном. Виконання простих рухливих фігурок оригамі.

Розділ 6. Робота з тістом, тістопластика, пластиліном (24 години)

6.1 Тістопластика (6 годин)

Теоретична частина. Знайомство з пластиліном. Матеріали та інструменти. Правила підготовки та зберігання пластиліну.

Практична частина. Тема «Казковий птах». Ліплення з пластиліну казкового героя (птаха). Самопрезентація за допомогою створення «Я-образу».

6.2 Солоне тісто (15 годин)

Теоретична частина. Солоне тісто, як пластична маса. Особливості роботи з тістом. Інструменти.

Практична частина. Арт-терапевтичні фігурки-бажання з солоного тіста. Картини з солоного тіста на природничу тематику.

6.3 Виготовлення предметних та сюжетних композицій (3 години)

Теоретична частина. Тема: пластилінова казка. Розмова про пластичність пластиліну та можливість його зміни.

Практична частина. Створення з пластиліну 2-3 фігур на вибір учня, поділ учнів на невеликі групи по 3-4 особи та спільне програвання казки з використанням створених постатей героїв.

Розділ 7. Сувенірна майстерня (24 годин)

7.1 Писанка, як сувенір для Великодня (6 годин)

Теоретична частина. Звичаї та обряди, пов'язані з виготовленням та використанням писанок. Символіка та колір писанок. Легенди про виникнення писанок. Бесіда про матеріальну силу думок.

Практична частина. Виконання оздоблення пласкої пасхальної композиції за допомогою рослинних орнаментів.

7.2 Обереги з природнього матеріалу (6 годин)

Теоретична частина. Долучення дітей до українських традицій. Ознайомлення з історією виникнення оберегів. Бесіда про дивовижну силу оберегів та матеріальну силу думок.

Практична частина. Виготовлення українських оберегів-захисників з використанням природних матеріалів (сіно, зерно, сухоцвіт, горіхи, мішкочина тощо).

7.3 Сувенірна флористика (6 годин)

Теоретична частина. Бесіда на тему «Квіти – найчудовіший витвір природи». Правила догляду за квітами.

Практична частина. Арт-терапевтична вправа «Сім'я в образах квітів». Обговорення. Виготовлення штучних квітів за шаблонами (додаток 17).

7.4 Лялька-мотанка як сувенір-оберіг (6 годин)

Теоретична частина. Лялька-мотанка як символ і оберіг: історія походження.

Практична частина. Арт-терапевтична вправа «Лялька-персона». Виготовлення ляльки «Зайчик-на-пальчик». Презентація своєї ляльки.

Розділ 8. Хоббі – терапія (30 годин)

8.1 Бісероплетіння (12 годин)

Теоретична частина. Хобі-терапія як перемикач фокусу уваги з психотравмуючої ситуації на приємне, несподіване, безпечне, ресурсне. Бесіда з дітьми про улюблену справу та отримання позитивних емоцій від процесу, не спираючись на результат. Урок-казка з переглядом фрагменту мультфільму «Господиня Мідної Гори».

Практична частина. Виготовлення фігурки «Ящірка» в техніці «паралельне плетіння». Плоскі фігурки з бісера: тварини, квіти, фрукти, овочі. Прикраси з бісера.

8.2 Декор і декупаж (18 годин)

Теоретична частина. Декорування предметів різними техніками. Розвиток творчої уяви методами «Декупаж» та «Пейп-арт».

Практична частина. Арт-терапевтична вправа «Я-супергерой» (додаток 19). Прості хобі зі складними назвами. Знайомство з техніками. Виготовлення поробок.

Розділ 9. З бабусиної скрині. Друге життя речей (15 годин)

Теоретична частина. Бесіда про перетворення використаних речей, заощадження власних коштів, зберігання природного багатства та запобігання забруднення навколишнього середовища.

Практична частина. Гра «Включи фантазію» щодо створення корисних речей зі старих. Виготовлення годівнички для птахів та кашпо для квітів з пластикової тари.

Підсумкове заняття (3 години)

Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- правила безпеки під час занять та на перервах;
- основні види декоративно-ужиткового мистецтва;
- правила користування художніми матеріалами та інструментами;
- нетрадиційні техніки малювання;
- основні кольори та правила їх змішування;
- історію писанкарства;
- рослинні та тваринні символи у писанках України;
- поняття, види та властивості пластичних матеріалів;
- види паперопластики та способи обробки паперу;
- витоки мистецтва «оригамі», терміни та умовні позначки;
- природний матеріал та види робіт з нього.
- Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:
 - спостерігати природу і стилізувати природні форми;
 - аналізувати форму предметів, визначати їх особливості;
 - виготовляти крашанки та крапанки;
 - підбирати засоби і матеріали для створення пластичного образу;

- використовувати елементарні прийоми паперопластики для створення нескладних об'ємних виробів;
- виконувати площинні та об'ємні аплікації;
- використовувати засвоєні прийоми декорування готових виробів;
- виконувати вироби на основі засвоєних базових форм оригамі;
- збирати та обробляти природний матеріал, виконувати з нього сувеніри та флористичні композиції.

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід створення художнього образу за допомогою матеріалів і технік, передбачених програмою основного рівня, використовувати засвоєні прийоми декорування готових виробів, аналізу творів декоративного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арт-ідеї. Школа образотворчого мистецтва/ Ф.Вотт; Пер. З англ.. В. Наливаної. К.: Країна Мрій, 2007. 288с.
2. Ворочай О.Звичаї нашого народу. К.: 1998.
3. Гура Л. П.Прикрась свій дім. К.: Техніка, 1990.
4. Ковальчук О.В. Українське народознавство. К.: Освіта, 1994.
5. Навчально-методичний посібник. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Умань. ВПЦ «Візаві». 2020
6. Підлипна Л. Терапія мистецтвом .Івано-Франківськ: ОППО; Снятин: ПрутПринт ,2009. 136 с.
7. Школа ремесел: орігамі, пап'є-маше, паперова пластика / упоряд. О.Колонькова, О. Литовченко. К. : Шк. світ. 2010. 112 с.
8. Школа ремесел : квілінг – паперові кучерики / упоряд. О. Колонькова. К. :Шк. світ. 2012. 80 с.
9. Школа ремесел: писанкарство / упоряд. О. Колонькова. – К. : Шк. світ. 2012. 48 с.
10. Школа ремесел: писанкарство, лозоплетіння, ліплення з глини / упоряд. О.Колонькова. К. : Шк. світ. 2008. 112 с.